

Sprawozdania ZAiKS-u za 2019 rok. Komentarze. Interpretacje.

Na mocy Ustawy z 15 czerwca 2018 roku o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (Dz.U. 2018 poz. 1293), Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, którego głównym celem statutowym jest ochrona praw autorskich, w tym zbiorowy zarząd prawami autorskimi, zobowiązane jest do opracowania i złożenia MKiDN:

- Sprawozdania finansowego za dany rok sprawozdawczy wraz ze sprawozdaniem niezależnego biegłego rewidenta z badania,
- Sprawozdania podstawowego organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi,
- Sprawozdania z wykorzystania potrąceń na prowadzoną przez te organizacje działalność o charakterze socjalnym, kulturalnym lub edukacyjnym.

W latach ubiegłych przekazywaliśmy ministerstwu Sprawozdanie finansowe ze sprawozdaniem niezależnego biegłego rewidenta z badania i Sprawozdanie opisowe z działalności. Na mocy obecnie obowiązujących przepisów konieczne staje się rozgraniczenie kosztów związanych ze zbiorowym zarządzaniem i prowadzoną działalnością o charakterze socjalnym, kulturalnym lub edukacyjnym, w formie dwóch osobnych Sprawozdań.

Mimo, że ZAiKS nie jest przedsiębiorstwem, nie prowadzi działalności gospodarczej, jego celem nie jest osiągnięcie zysku oraz nie podlega przepisom obejmującym sektor publiczny, jest zobligowane do przekazania ministerstwu i upublicznienia bardzo szczegółowych danych, w tym finansowych.

Dla właściwej interpretacji informacji przedstawionych w Sprawozdaniach istotne wydają się być wyjaśnienia ujęte w niniejszym opracowaniu.

Poniższe dane obejmują lata 2017-2019. Biorąc pod uwagę fakt, że działania inkasowe i działania związane z podziałem tantiem, są procesami ciągłymi, 3-letnia perspektywa ukazuje je we właściwy sposób. Przyjęty 3-letni okres oceny obowiązku repartycyjnego wynika także z art. 41 ust. 1 w/w ustawy i art. 13 ust. 4 i 5 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/26/UE z dnia 26 lutego 2014 roku, w sprawie zbiorowego

zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych

Analizując informacje przedstawione w Sprawozdaniach należy wziąć pod uwagę, że istniejący od ponad 100 lat ZAiKS, jest Stowarzyszeniem prywatnym, zarządzanym w sposób samorządny przez twórców. Działalność ZAiKS-u nie jest i nigdy nie była w żaden sposób wspierana przez Skarb Państwa, organy samorządu terytorialnego czy inne podmioty.

W 2019 roku dokonano zmiany przepisów Statutu Stowarzyszenia Autorów ZAiKS, dostosowując je do wymogów ustawy z dnia 15 czerwca 2018 roku o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi. Jednocześnie w roku sprawozdawczym uchwalone zostały nowe wzory umów o zbiorowe zarządzanie zgodne z regulacjami ustawy.

Na koniec 2019 roku ZAiKS reprezentował 17 334 podmioty /twórców, spadkobierców autorów i wydawców/, zarządzał 551 668 utworami powierzonymi bezpośrednio przez uprawnionych.

W roku 2019 przyjął pod ochronę 35 459 nowych utworów oraz wypłacił tantiemy 2183 osobom, które mimo tego, że nie są związane umowami, na podstawie prawa autorskiego mają prawo do otrzymywania tantiem za pośrednictwem naszego Stowarzyszenia.

Na koniec 2019 roku ZAiKS łączyło z analogicznymi organizacjami zbiorowego zarządzania na całym świecie 141 umów o wzajemnej reprezentacji, na podstawie których chronił na terenie Polski ok. 4,5 mln twórców i wydawców zagranicznych. W praktyce oznacza to reprezentowanie ok. 79 mln utworów z całego świata.

Z wyjątkiem sfery nagrań mechanicznych, gdzie można mówić o pewnej stagnacji (wynikającej ze zmiany modelu konsumpcji muzyki), w 2019 roku zanotowano wzrost inkasa dla twórców reprezentowanych przez Stowarzyszenie do rekordowego poziomu 417 057 474,47 zł, co miało przełożenie na równie wysokie kwoty podziałów dla twórców - 456 204 810,65 zł. Szczególnie istotny wzrost (ok. 60 %) odnotowano w dziedzinie wykorzystania utworów w Internecie.

W celu zrozumienia podstawowych zasad funkcjonowania ZAiKS-u oraz poznania obszarów jego działania, niezbędne jest przedstawienie istotnych danych, dotyczących działalności inkasowej, podziałowej, społecznej oraz socjalnej, kulturalnej lub edukacyjnej za lata 2017 - 2019, które zawiera dalsza część niniejszego opracowania.

Działalność inkasowa i podziałowa

I Umowy

Na koniec 2019 roku ZAiKS łączyły umowy z 57 366 użytkownikami, na wykorzystanie utworów na niżej wymienionych polach eksploatacji /sposoby wykorzystania/:

- Utrwalenie, zwielokrotnienie i wprowadzenie do obrotu – 1272;
- Publiczne wykonania i odtworzenia – 51620;
- Wyświetlanie – 572;
- Wystawianie – 560;
- Nadania radiowe i telewizyjne – 314;
- Reemisja – 2644;
- Publiczne udostępnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym – 384.

W kontekście powyższego zestawienia należy nadmienić, że jeden użytkownik może być związany z ZAiKS-em kilkoma umowami na wykorzystanie utworów na tych samych bądź różnych polach eksploatacji. Praktyka pokazuje, że np. jeden użytkownik może być właścicielem kilku obiektów /np. dwóch restauracji/ i na każdy z nich zawarł odrębną umowę. Znaczny procent tych umów stanowią tzw. „umowy na imprezy jednorazowe”, obowiązujące tylko przez część roku np. przez miesiąc czy kwartał. Wobec powyższego na dzień 31 grudnia nie są wykazywane.

II Inkaso i repartycja

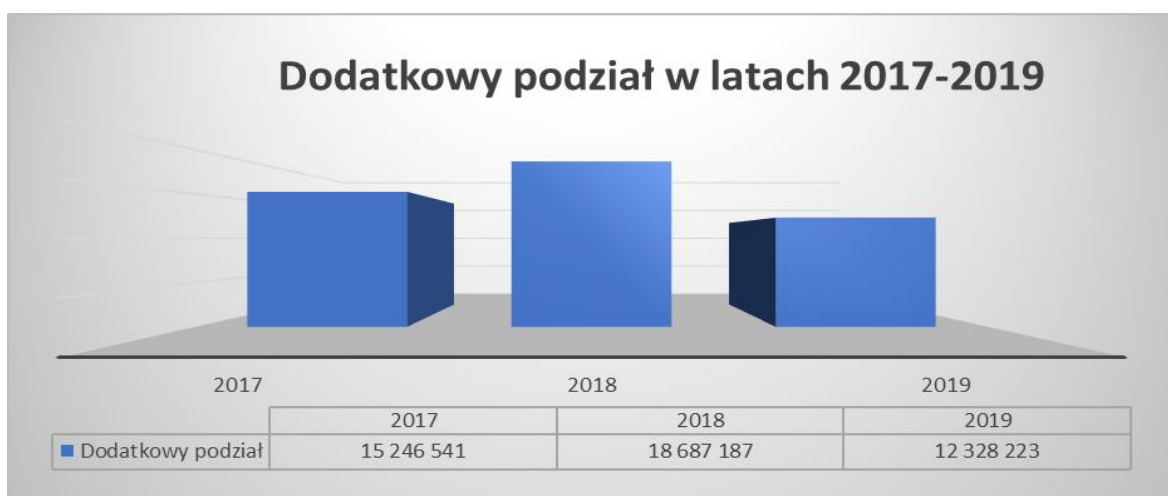
W latach 2017-2019 ZAiKS zainkasował **1 154 527 238,99 zł**, w tym w 2019 roku 417 058 474,47 zł, podzielił pomiędzy uprawnionych **1 292 870 124,96 zł** i potrącił na koszty działalności **218 712 649,98 zł**.

Dane z dokumentów Wydziału Finansowo-Księgowego

Kwota podziału **1 292 870 124,96 zł** zawiera dodatkowe tantiemy przekazane uprawnionym, wynikające z podziału wyniku finansowego uzyskanego z bezpiecznych instrumentów finansowych m. in. z lokat bankowych i obligacji skarbowych. W latach 2017-2019 dodatkowy podział to **46 261 951,09 zł**.

Wysokość tych kwot zależy od oferowanego oprocentowania, które w ostatnich latach utrzymuje się na coraz niższym poziomie.

Dane z dokumentów Wydziału Finansowo-Księgowego

Na inkaso składają się także tantiemy otrzymane od zagranicznych ozz, przeznaczone dla polskich autorów za wykorzystanie ich twórczości zagranicą. W latach 2017-2019 ZAiKS otrzymał z tego tytułu **27 723 932,08 zł**, a na rzecz twórców zagranicznych, których utwory zostały w Polsce wykorzystane, przekazał kwotę **251 358 791,75 zł**.

Dane z dokumentów Wydziału Finansowo-Księgowego

Powyższe dane wskazują na dysproporcje między popularnością repertuaru polskiego i zagranicznego, zarówno w Polsce jak i na świecie. Należy tu jednak uwzględnić różnice w standardach ochrony praw autorskich stosowanych przez organizacje zbiorowego zarządzania. Wiele spośród zagranicznych ozz wprowadziło określone limity, od których zależy wypłata. Jeżeli eksploatacja utworu nie przyniesie tantiem w wymaganej wysokości, twórcy tego utworu nie otrzymują wynagrodzenia autorskiego. W rezultacie, twórcom polskim wypłacane są niższe tantiemy.

Kolejną ważną kwestią, wymagającą wyjaśnienia są kwoty znajdujące się na kontach Stowarzyszenia. Są to środki, w trakcie podziału i wypłaty uprawnionym. Równocześnie na konta te wpływają na bieżąco kolejne wynagrodzenia autorskie.

Należy zwrócić uwagę, że dane przedstawione w Sprawozdaniu finansowym mogą powodować błędne wrażenie, że Stowarzyszenie jest właścicielem kwot znajdujących się na jego kontach. Jak już wspomniano, w rzeczywistości są to kwoty w trakcie podziału i wypłaty należące do uprawnionych, a nie do ZAiKS-u. Jednak na mocy ustawy

o rachunkowości są wykazywane w Sprawozdaniu finansowym Stowarzyszenia za dany rok sprawozdawczy.

Przeprowadzona prawidłowo i z odpowiednią starannością repartycja wymaga upływu określonego czasu. Niektóre podziały mogą mieć miejsce dopiero po zakończeniu roku kalendarzowego. Dzieje się tak np. w przypadku nadań telewizyjnych (wymagana jest dokumentacja za cały rok, gdyż wysokość tantiem zależy od liczby i czasu nadań utworu w danym roku). Wydłużenie czasu repartycji spowodowane jest również zwiększającą się corocznie liczbą wykorzystywanych utworów, co w konsekwencji oznacza konieczność przetworzenia przez ZAiKS coraz większej liczby dokumentów. Istotnym czynnikiem oddziałującym na proces repartycji jest także brak przepisów zobowiązujących użytkowników do jednolitego raportowania wykorzystania utworów, skutkiem czego ZAiKS bardzo często otrzymuje niepełne lub niedokładne dane, które muszą być poddane procedurze sprawdzania i uzupełniania.

III Kwoty przedawnione

ZAiKS jest prawnie odpowiedzialny za wypłatę tantiem **faktycznie uprawnionym**. Przekazanie należnego wynagrodzenia przez ZAiKS może nastąpić wyłącznie na rzecz zidentyfikowanego autora wykorzystanego utworu i po dopełnieniu wszelkich niezbędnych formalności. Mimo, że Stowarzyszenie podejmuje szereg działań, mających na celu odnalezienie twórców wykazanych utworów, zdarzają się sytuacje, w których, z przyczyn niezależnych od ZAiKS-u, identyfikacja autora utworu jest niemożliwa.

Ma to miejsce m.in.: w przypadku niekompletnej dokumentacji, braku potwierdzenia autorstwa, czy toczących się sporów sądowych. W takich przypadkach wynagrodzenie nie trafia do uprawnionych, ze względu na brak możliwości przypisania im danego utworu, a przedmiotowe należności zgodnie z przepisami po pewnym czasie ulegają przedawnieniu.

Suma kwot przedawnionych na dzień 31 grudnia 2019 roku, **wyniosła 784 680,77 zł**. Wartość ta została wyliczona zgodnie z obowiązującymi przepisami kodeksu cywilnego, dotyczącymi przesłanek przedawnienia oraz z zaleceniami zewnętrznego audytora Sprawozdania finansowego.

Twórca, który zgłosi i właściwie udokumentuje roszczenie, może otrzymać stosowne wynagrodzenia autorskie mimo upływu okresu przedawnienia. ZAiKS nie ma prawnego obowiązku wypłaty kwot przedawnionych, jednak Stowarzyszenie praktykuje wypłacanie ich uprawnionym.

IV Koszty inkasa

Koszty inkasa uwzględniają zarówno koszty pozyskania wynagrodzeń autorskich, jak i ich podziału. **ZAiKS nie potrąca dodatkowo kosztów repartycji** /co jest praktyką niektórych innych ozz/.

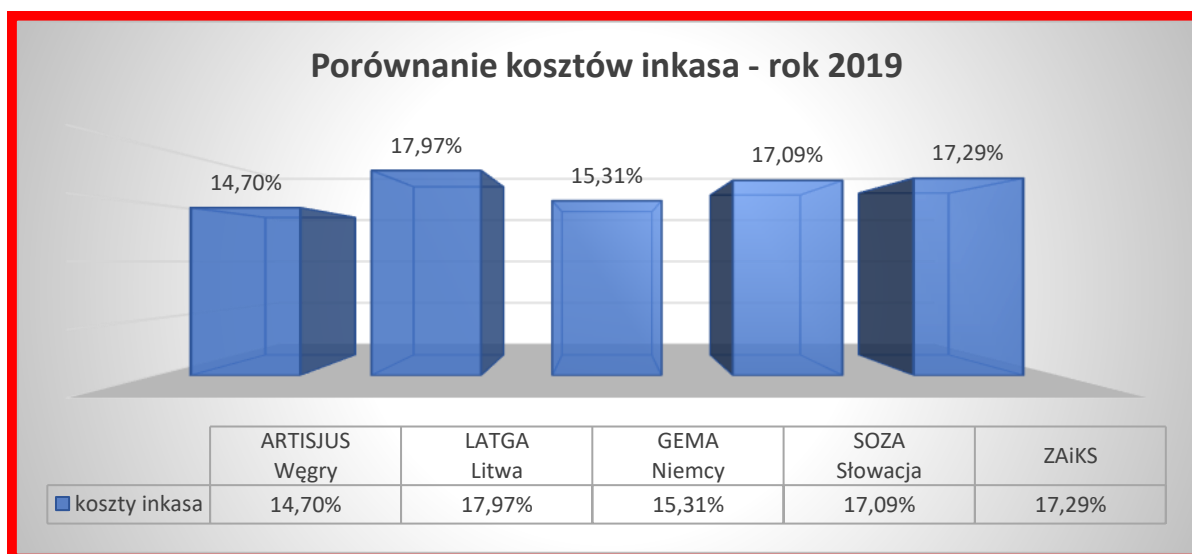
ZAiKS w latach 2017-2019 potrącił na koszty inkasa średnio 16,90% podzielonych kwot.

Dane z dokumentów Wydziału Finansowo-Księgowego

Koszty inkasa uwzględniają zwróconą twórcom nadwyżkę potrąceń na koszty, nad faktycznie poniesionymi kosztami.

Koszty inkasa ZAiKS-u mieszczą się w średniej europejskich ozz.

Dane od zagranicznych ozz

Na koszty działalności ZAiKS-u składają się przede wszystkim:

- koszty umów (ponad 80 000 licencji oraz 141 umów o wzajemnej reprezentacji z zagranicznymi ozz),
- koszty postępowań sądowych o naruszenie prawa autorskiego i zapłatę tantiem (2881 spraw sądowych, w tym 80 karnych) oraz koszty windykacji należności (3496 spraw windykacyjnych),
- koszty podziału wynagrodzeń autorskich (2462 repartycji),
- koszty poszukiwania podmiotów uprawnionych, w tym autorów, spadkobierców, nabywców praw (ZAiKS reprezentuje w Polsce około 4,5 mln. twórców i wydawców z całego świata oraz zarządza prawami do ponad 79 mln. utworów),
- udział w procedurze legislacyjnej,
- koszty funkcjonowania biura, w tym tworzenie, wdrażanie i doskonalenie systemów informatycznych,
- koszty dostosowania nowych przepisów prawnych,
- działalność 9 dyrekcji okręgowych, których podstawowym celem jest wyszukiwanie użytkowników, zawieranie umów i inkasowanie wynagrodzeń dla twórców,

- pozyskiwanie i analiza dokumentacji, której liczba waha się od kilku do kilkuset milionów rocznie, w tym od 1,5 mln. do 2 mln. utworów, które trzeba odszukać i zidentyfikować,
- udział w międzynarodowych organizacjach. ZAiKS jest członkiem oraz aktywnie uczestniczy w komitetach i grupach roboczych:
 - CISAC (Confédération Internationale des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs),
 - Międzynarodowa Konfederacja Związków Autorów i Kompozytorów, od 1926 roku,
 - BIEM (Bureau International des Sociétés Gérant des Droits d'Enregistrement et de Reproduction Mécanique) - Międzynarodowe Biuro Nagrań Mechanicznych, od 1929 roku,
 - GESAC (Groupement Européen des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs) Europejskie Zrzeszenie Stowarzyszeń Autorów i Kompozytorów, od 2004 roku.

Działalność socjalna, edukacyjna i/lub kulturalna

Działalność ZAiKS-u nie ogranicza się do zbiorowego zarządu prawami autorskimi. Stowarzyszenie prowadzi także na szeroką skalę działalność socjalną, edukacyjną i kulturalną.

I Fundusz Popierania Twórczości

Celem funduszu jest udzielanie stypendiów twórczych, inicjowanie i wspomaganie twórczości, propagowanie twórczości polskiej, udzielanie dotacji finansowych instytucjom propagującym polską kulturę.

W latach 2017-2019 z Funduszu Popierania Twórczości wypłacono łącznie kwotę **14 307 600,00 zł.**

Środki wypłacone z Funduszu w latach 2017-2019

Dane z dokumentów Wydziału Finansowo-Księgowego

1174 osoby otrzymały stypendia, a 982 instytucje otrzymały dotacje.

Liczba podmiotów, które otrzymały wypłaty z Funduszu w latach 2017-2019

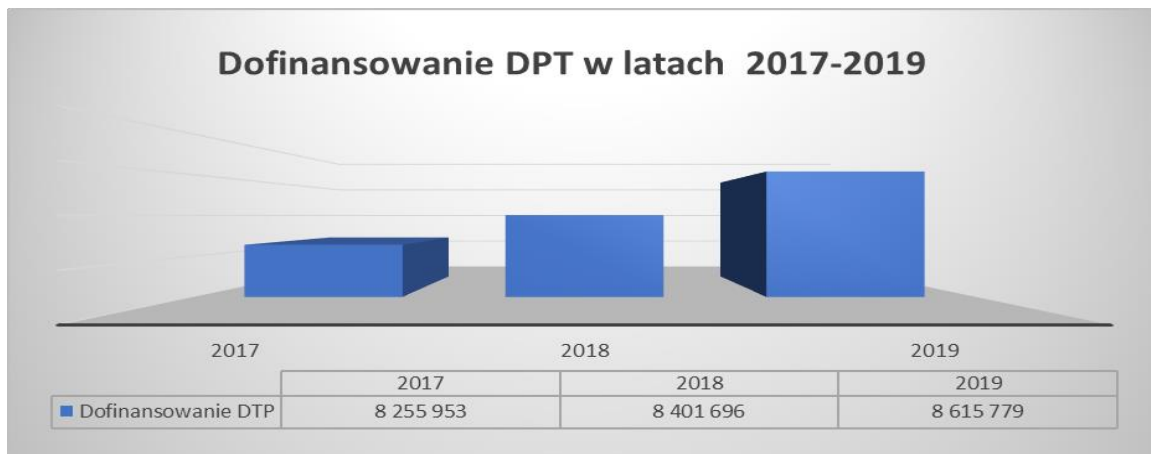

Dane z dokumentów Wydziału Finansowo-Księgowego

Decyzje o udzielenie dofinansowania podejmuje Zarząd Funduszu Popierania Twórczości, składający się z wybitnych przedstawicieli różnych dziedzin twórczości, obradujący pod przewodnictwem Przewodniczącego Rady Stowarzyszenia. Zarząd działa na podstawie regulaminu uchwalonego przez Radę Stowarzyszenia. Warto zwrócić uwagę, że w 2019 roku Fundusz wsparł twórców i instytucje kulturalne rekordową kwotą ponad 6,6 mln zł.

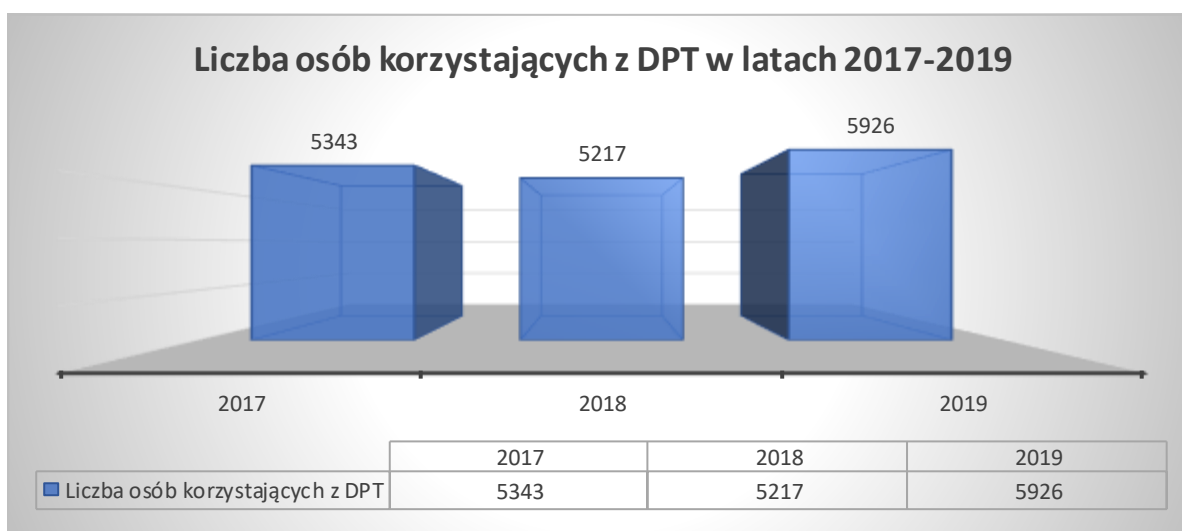
II Domy Pracy Twórczej

ZAiKS w latach 2017-2019 dopłacił kwotę **25 273 428 zł** na działalność ośmiu Domów Pracy Twórczej (DPT), których jest właścicielem.

Dane z dokumentów Wydziału Finansowo-Księgowego

W latach 2017-2019 z pobytów w DPT skorzystało **16 486 osób**.

Dane z dokumentów sekcji Domów Pracy Twórczej

W Domach Pracy Twórczej powstały dzieła wielu wybitnych twórców, takich jak: Jan Brzechwa, Julia Hartwig, Józef Hen, Krystyna Kofta, Henryk Kuźniak, Stanisław Lem, Sławomir Mrożek, Marek Nowakowski, Tadeusz Różewicz, Wisława Szymborska, Julian Tuwim czy Barbara Wachowicz. Domy Pracy Twórczej stwarzają doskonałe warunki nie tylko do pracy twórczej, ale i do wypoczynku dla autorów i ich rodzin.

III Nagrody ZAiKS-u

ZAiKS jest fundatorem cyklicznych nagród za wybitne osiągnięcia twórcze:

- 1) Nagroda ZAiKS-u za wybitne osiągnięcia w dziedzinie przekładów literatury polskiej na języki obce i literatury obcej na język polski;
- 2) Nagroda ZAiKS-u im. Karola Małcużyńskiego za twórczość w dziedzinie varsavianów;
- 3) Nagroda ZAiKS-u za popularyzację polskiej twórczości rozrywkowej;
- 4) Nagroda ZAiKS-u za propagowanie polskiej muzyki współczesnej;
- 5) Nagroda ZAiKS-u im. Krzysztofa T. Toeplitza za wybitne osiągnięcia w dziedzinie piśmiennictwa filmowego;
- 6) Nagroda ZAiKS-u za wybitne osiągnięcia w dziedzinie sztuk wizualnych;
- 7) Nagroda ZAiKS-u za twórczość dla dzieci w kategorii wydarzenie roku;
- 8) Nagroda ZAiKS-u za całokształt twórczości dla dzieci i młodzieży;
- 9) Nagroda ZAiKS-u za twórczość choreograficzną.

Stowarzyszenie jest również fundatorem wielu nagród wręczanych podczas różnorodnych wydarzeń kulturalnych organizowanych przez inne podmioty.

IV Działalność charytatywna

ZAiKS corocznie wspiera instytucje pożytku publicznego.

W 2019 roku dotacje otrzymały:

- Fundacja Hospicjum Onkologiczne w Warszawie,
- Krajowy Fundusz na Rzecz Dzieci,
- Wrocławskie Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Niewidomych,
- Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi w Laskach,
- Polskie Towarzystwo Walki z Mukowiscydozą,
- Górnośląska Fundacja Onkologiczna na rzecz Oddziału Centrum Onkologii- Instytutu im. Marii Skłodowskiej-Curie w Gliwicach.

Ponadto ZAiKS uznał za zasadne 139 wniosków organizatorów imprez charytatywnych o zwolnienie lub obniżenie wysokości tantiem.

V Działalność edukacyjna i szkoleniowa

W 2019 roku odbyło się 5 spotkań z cyklu *Poniedziałki pod Królami*, podczas których omawiano zagadnienia z zakresu prawa autorskiego i działań ZAiKS-u oraz inne kwestie istotne dla twórców, m.in. jak wykorzystywać social media w komunikacji z fanami, czy jak trafić ze swoją twórczością do radia.

Poniedziałki pod Królami to spotkania o charakterze otwartym, w których uczestniczą zarówno twórcy związani z ZAiKS-em, jak i eksperci z branży, przedstawiciele fundacji, stowarzyszeń, organizacji pozarządowych oraz studenci. Spotkania są transmitowane online i oglądane przez szeroką publiczność w sieci.

VI ZAiKS w sieci

ZAiKS obsługuje stronę internetową www.zaiks.org.pl. Ponadto Stowarzyszenie uruchomiło stronę www.zaiks100.pl, gdzie można zapoznać się z historią ZAiKS-u i informacjami na temat nietuzinkowych osobowości artystycznych tworzących Stowarzyszenie dziś i w minionych latach. Strona www.zaiksteatr.pl jest poświęcona utworom dramatycznym oraz ich autorom, adaptatorom, tłumaczom i innym twórcom związanym z działalnością teatralną. Strona ułatwia zainteresowanym szybki dostęp do katalogu dzieł zgłoszonych pod ochronę ZAiKS-u, z możliwością ich wyszukiwania według różnych kryteriów. Dostępne są także informacje i formularze dla tych, którzy chcą wystawić lub nadać utwór, jak również dla twórców zgłaszających utwór pod ochronę ZAiKS-u. Na stronie znajdują się informacje o nowościach w bibliotece ZAiKS-u oraz m. in. bieżące informacje o dokonaniach twórców oraz rozmowy z autorami związanymi z ZAiKS-em. Strona www.czystenosniki.pl w przystępny sposób prezentuje kwestie związane z rekompensatą należną twórcom za kopiowanie utworów w ramach dozwolonego użytku prywatnego.

ZAiKS systematycznie rozwija platformę serwisów internetowych ZAiKS online. Obecnie na liście dostępnych serwisów on-line znajdują się:

- a) Serwis twórcy i spadkobiercy, który obejmuje:
 - rejestrację utworów on-line, bezpośrednio przez twórcę;
 - zgłaszanie koncertów;
 - historię konta: kwoty wynagrodzeń, kwoty potrąceń, zaliczki podatkowe, wypłaty;

- szczegóły dot. tantiem z tytułu korzystania utworów: kwoty za konkretne utwory z poszczególnych pól eksploatacji w podziale na źródła wpłat /np. nadawcy, koncerty/;
- b) Katalog utworów muzycznych – wyszukiwanie informacji na temat polskich i zagranicznych utworów muzycznych i słowno-muzycznych, znajdujących się w katalogu ZAiKS-u;
- c) Lista poszukiwanych twórców, których utwory zostały wykorzystane przez nadawców radiowych i telewizyjnych;
- d) Utwory dramatyczne w zasobach ZAiKS-u – wyszukiwanie informacji dotyczących utworów dramatycznych (w tym niepublikowanych), których egzemplarze znajdują się w bibliotece ZAiKS-u;
- e) eLicencje – zawieranie umów licencyjnych i zapłata wynagrodzenia autorskiego za korzystanie z utworów. Serwis zarówno dla osób fizycznych, jak i dla firm i organizacji i innych instytucji;
- f) Serwis wydawcy – serwis dla wydawców, którzy powierzyli ZAiKS autorskie prawa majątkowe w zarząd – zgłaszanie utworów do rejestracji, zgłaszanie koncertów - co pozwala sprawdzić, czy organizator koncertu płaci należne wynagrodzenia.

Podatki przekazane na rzecz Skarbu Państwa

W latach 2017-2019 ZAiKS tytułem podatków przekazał na rzecz Skarbu Państwa kwotę **269 420 768,95 zł.**

Dane z dokumentów Wydziału Finansowo-Księgowego

W przypadku wątpliwości lub pytań, dotyczących niniejszego opracowania prosimy o kontakt z Wydziałem Komunikacji tel. 22 5567282, 283, 285, komunikacja@zaiks.org.pl lub z Kierownikiem Wydziału Organizacyjnego ZAiKS-u, p. Anną Biernacką tel. 22 5567166, wydzial.organizacyjny@zaiks.org.pl.